

Szegedi emlékek

„Ez a kislány...”

„Zentai Anna szöke hajú és fitos orrú görög szépség” — így mutatta be olvasóinak a Szegedi Hírlap 1946-ban a Szegedi Nemzeti Színház új művésznőjét, a valóban szép és sugárzóan fiatal pályakezdő színésznő hamarosan alakításaival és kivívta a kritikusok érdeklődését. Első szerepe prózai főszerep, a második egy énekes operettfőszerep, a harmadik pedig operafőszerep volt. Ritka bravúr egy színakadémiafról frissen kikerült kezdő színésztől. A mi kis városunk, a Leányvásár és a Szóktetés a szerájából főszerepét eljátszani egymás után — csodálatos indulás!

Pedig nem volt könnyű erre a pályára mennem. Bár már az iskola önképző-körében is játszottam és tanárain is azt javasolták, hogy színészi pályára menjek, édesanyámék nem nagyon lelkesedtek az ötletért. Végül az egyik tanárom meggyőzte őket arról, hogy nyugodtan engedhetnek erre a pályára — kacag a művésznő és hozzátesszi: — Inkább Szegedről beszéljünk. Eppen tegnap volt egy rádiófelvétel, ahol feltették nekem a kérdést, hol kezdtem a pályát. Ott is elmondtam, hogy Szegeden, s magának azt is bevallom, hogy Szeged a mai napig is mindig az első szerelmet juttatja eszembe.

— Bocsánat a kérdésért: ez szó szerint is érthető?

— Igen. Első szerelem a pálya iránt és rajta keresztül a város iránt, s a férjemmel is Szegeden ismerkedtem meg... Szeged nagyon jó, sőt, kitűnő iskola

volt. Olyan nagyszerű, érett művészekkel játszottam együtt, mint Simándy József, Takács Paula, Besenyei Ferenc, Rajz János, akikről volt mit tanulni. Ők már akkor kiforrott, nagy művészegyeniségek voltak.

Egy évre rá, hogy Zentai Anna a Szegedi Nemzeti Színház tagja lett, már ilyen kritikákat írtak róla a szegedi újságok: „Ez a kislány a maga sokoldalú tehetségének páratlan bőségével a drámai, operett és klasszikus próza után most ismét koloratúr énekesnőként aratta a babért...” Lehotay Árpád, Zentai Anna egykori tanára, a színház igazgatója olyannyira becsülte sokoldalú színésznőjének tehetségét, hogy a kedvéért még a Liliomfi-ba is beletett egy kis énekszámot.

— Szeged mindenből az elsőt adta nekem — emlékezik vissza a városban el-

töltött három évre a rövidesen ausztráliai vendégszerelésre induló művésznő. — Az első sikereket, az első nagy szerepeket, és az első kitüntetést, a szegedi újságírók által kiadott Móradijat!

A Szegedi Nemzeti Színházból egyenesen a Magyar Állami Operaházba került. Később a Fővárosi Operett-színházhoz szerződött, s rövidesen országos népszerűségre tett szert. Országosra? Világszerte az egyik legismertebb és legszeretettebb magyar színésznő. Fel lépett már Amerikában, Ázsiában, Ausztráliában (meg természetesen Európában) — az öt kontinens közül csak egyen, Afrikában nem járt. Tavaly Hollywoodban mutatta be művészetét, idén pedig...

— Most viszont az a nagy öröm ért, hogy Ausztráliába, ahová egyébként nagyon nehéz kijutni, megint meghívtak. En vagyok az első, akit másodjára is visszahívtak. Előreláthatólag két hónapot töltök ezen a távoli kontinensen, július-augusztusban Sydneyben, Melbourne-ben és Camber-rában lépek fel.

Mindezek mellett, mint mondja, nem törpült el Szeged élménye sem. Hiszen például a Szegedi Szabadtéri Játékokon Melis György mellett énekelni a János vitéz Iluskáját — mindennel felérő, nagyszerű élmény.

— És mindig boldogan teszek eleget a szegedi meghívásoknak is, mert úgy érzem — s ezt nem azért mondom, mert én szegedi! — mintha hazamennék.

Gulay István

„De szellemét a tűz nem égette meg...”

2. A vitéz Budára jön

Bárha kevés beszédű volt Dózsa, egyáltalán nem hiányzott belőle az önbecsülés. Ismerte a maga erejét, szolgálatának értékét, noha érdemeiért nem nagyon részesülhetett elismerésben. Lovas kapitányi kinevezése volt a legnagyobb kegy, amellyel eddig a hatalmasok kitüntették. Korábban is tanúbizonyságot kellett adnia vitézségéről, különben aligha bízta volna Török Imre nádorfehérvári kapitány, hogy egyenesen a királyhoz menjen jutalomért.

A székely katona megfogadta parancsnoka tanácsát. Ajánlásával Budára érkezik és II. Ulászló udvara kiutal számára kétszáz aranyat. Egyszersmind meghagyják a kincstárnak, hogy a pénzbeli jutalmon kívül adjanak Dózsának két paripát aranyos-züstös szerszámmal.

Szinte népmesei szépségű epizód volt ez a végvári katona életében, de csakhamar szertefoszlott a délibáb. Gyánuatlanul kereste föl Telegyi István kincstartót, hogy kérje tőle jogos jussát. Am a gőgös Telegyi holmi tréfának vélte az udvar kívánságát. Nem érte be a jutalom megtagadásával, ráadásul gúnyosan beszélt a mesziről jött vitézzel, aki mind-egyik föl sem merte tételezni, hogy gúnnyal és göggel képesek öt megalázni. Egyelőre önrálmára hallgatott, de háborgó önérzete arra ösztönözte, hogy jóvá tétesse megaláztatását.

Ha nem is volt járatos a fényes Budán, kiverekedte, hogy fogadja őt Csáky Miklós csanádi püspök, az a főpap, akinek Bakócz Tamás esztergomi hercegprímás után a legnagyobb tekintély volt az országban, aki a király diplomatájaként okos, művelt és jószándékú ember hírében állott. Mivel pedig a római egyház szorgalmazta leginkább a törökök elleni vitézi harcot, úgy vélte Dózsa, alkalmas helyen kér orvoslást sérelmére.

Reménye itt is keserves csalódással változott. Csáky püspök még bősztöbben viselkedett, mint a kincstartó. A kegyes nagyrú hírében álló főpap úgy beszélt Dózsaival, mint valami jött-

ment személlyel, durván lefordta és rövid úton kidobta palotájából. A pillanatnyi szegényen túl joggal hihetta Dózsa, hogy ez a bánásmód lehetetlenné teszi becsületében, nevétségessé válik, ha megcsúfoltan tér vissza végvári bajtársai közé. Már nem is a jutalom érdekében, hanem az emberi méltóságán esett nyílt seb. Pedig ennek sértetlenségéhez ragaszkodott. Olyan nevelést kapott a szabad székelyek között, olyan iskolát járt ki a hadi vállalkozásokban, hogy a szegény nem férhetett össze büszke lelkiismeretével. Úgy döntött, hogy a legfőbb egyháznagyhoz, Bakócz Tamás bíboros érsekhez fordul panaszával. Ha itt is elutasítják, akkor egyenesen a király színe elé törekszik.

Távolról sem volt csekély-ség ekkora urakhoz bejutnia olyan embernek, aki semmiféle összeköttetéssel nem rendelkezett. Különösen nehéznek bizonyult ezekben a napokban, amikor a királyi udvar, egész Buda valóságos lázban égett. Eppen Bakócz Tamás miatt. Az esztergomi érsek nemrég érkezett hazáról. Alig tartotta meg Esztergomban a fényes Te Deumot — a hercegprímási ünnepi istentiszteletet —, sietett Budára azokkal a tervekkel, amelyeket a pápa udvarában kovácsoltak Magyarországra számára a török veszedelem ellen.

Bármennyire lefoglalták Bakóczot a fontos ügyek, időt szakított a végvári katona számára. A látszatra kegyes előzékenység mögött okos elgondolás húzódtott meg. Hátha alkalmas ez a Dózsa György nagyszabású tervéhez? De ha nem alkalmas is, az iránta való szívesesség mindenképpen jó benyomást tesz a katonákra, akik nélkül lehetetlen megvívni a küszöbönálló nagy keresztesháborút. Mert ez volt a Rómában kovácsolt terv lényege: Magyarországon fegyverbe szöjtik a hadra fogható lakosságot, csatlakoznak hozzájuk Európa önkéntes keresztesei és a török ellen vonulnak, visszafoglalják Konstantinápolyt, amelynek Bakócz Tamás esz-

tergomi érsek lesz a pátriárkája. Így nemcsak a törökök őrzi ki a keresztény Európa déli országaiból, de helyreállítják az egyházszakadás óta más utakon járó konstantinápolyi keleti patriarchátusban is Róma fennhatóságát.

A bíboros érsek tehát fogadta a székely vitézt. Elbeszélgetve Dózsaival, csodálkozása nőttön nőtt. Tájékozott, élesesű, katonai képzettség dolgában kitűnő férfiút ismert meg a végvári lovas kapitányban. Első találkozásukkor még nem hozta szóba a felállítandó kereszties hadak parancsnoklásának ügyét, noha nem ki-zárt, hogy már ekkor úgy gondolt Dózsára a bíboros, mint leendő fővezérre. A hatalmi erőviszonyok szerint egyenesen kíváncsnak ítélt-e a hercegprímás, hogy főrangú személy helyett alacsonyabb sorból származó, tehetséges vezér álljon a kereszties élére, mivel II. Ulászló uralkodása alatt amúgyis nagy volt már az ország nyakára hágó oligarchák túlsúlya, szemben a királyi hatalommal. Bakócz persze nem az ország érdekait feltette a mind önállóbb és önzőbb főuraktól, hanem a maga hatalmát. Szövetségeset keresett nagyratörő céljaihoz.

Mihelyt tisztába jött Dózsa panaszával, személynem ment a királyhoz és követelte a vitéz megbékítését. Ulászló is gyorsan cselekedett. Nem bízta immár Telegyire a jutalmazás ügyét, hanem maga tisztelte meg kitüntetésével a székely vitézt. Ünnepeles külsőségek között adta át neki a jutalmat, s az először megszártott ajándék fölött aranyláncal ékesítette fel Dózsa-t, sarkantyút, kardot, díszes bitoruhát nyújtott át neki. Ezzel az aktussal a lovagok sorába emelte vitézét, s hogy nagyobb nyomtatékat adjon kegyének, egy falut is adományozott a székely nemeknek, ezenkívül kiegészítette a Dózsa család címerét a kardot tartó levágott török kézzel.

Gerencsér Miklós

Következik: Mise Szent György napján

Fűtőolaj mint nyári téma

Bár a nyár küszöbén állunk, mégsem felesleges a térről beszélni: a tavalyiról van ugyan szó, de a tanulság, melyet az ÁFOR-nak kellene levonni belőle — a jövő tére szól. Most még igazán van ideje arra, hogy alaposan felkészüljön a fűtőolaj-ellátásra.

A szegediek ugyanis a múlt év végén panasszal éltek a Központi Népi Ellenőrzési Bizottsághoz, mivel elégedetlenek voltak a város fűtőolaj-ellátásával. S nem alaptalanul. A népi ellenőrök vizsgálata is igazolta a lakosság tapasztalatait. Megállapították, hogy a kutakat nem folyamatosan, nem a szükségleteknek megfelelően töltötték fel: a 10 ezer literes kutakba legfeljebb 1800—3600 liter olajat töltöttek. A szegedi kutak befogadóképessége összesen 185 ezer liter, de 65—120 ezer liter olajnál több sohasem volt bennük.

A Szeged városi és járási népi ellenőrzési bizottság megállapítása szerint az ÁFOR kirendeltsége nem mérte fel kellően a lakosság igényét, nem vezetett hitelt érdemlő nyilvántartást sem a forgalomról, sem a készletről, nem ismerte a bázis időszak fogyasztását sem. A népi ellenőrök a vizsgálat napjaiban (januárban—februárban) több kuttat — utólag meg nem alapítható okok miatt — üresen találtak.

Az enyhe tél ellenére sem volt tehát biztosított Szegednek és környékének, a járásnak fűtőolaj-ellátása, s nem túlzás, ha — a népi ellenőrzéssel együtt — mi is azt mondjuk, hiszen hozzánk is sok panaszos levél futott be, hogy a jelenlegi szervezéssel és felkészültséggel valamire való téli esetén csődbe jutott volna az ÁFOR ellátótevékenysége.

Az olaj kitűnő fűtőanyag, érthető, hogy hamar rászokott a lakosság: már 1,5

millió olajkállya van az országban, s a három gyárnál 520 ezer szállításra van rendelése a kereskedelemnek. A piac lassacskán feltetté válik, de mit ér a sok olajkállya, ha nincs mivel fűteni benne? Ahogy a TŰ-

ZEP igyekszik nyáron megvetetni az emberekkel a szemet, fát, az ÁFOR is gondolkodhatna rajta, mint lehetne még a tél beállta előtt feltölteni a háztartások kannáit, tartályait olajjal!

F. K.

Agatha Christie:

A bánatos hölgy esete

2. Mr. Parker Pyne köhögött. — Azt hiszem, ezzel még nincs vége. — Nem. még nincs. Mindez körülbelül hat hete történt. Kifizettem az összes adósságom, és újra egyenesbe jöttem, de közben folyton borzalmasan éreztem magam. Azután meghalt az egyik unokatestvérem, így némi pénzhez jutottam. Legelőször is ki akartam váltani azt az átkozott gyűrűt, sikerült is, itt van. De valami szörnyű történt.

— Ugyan?

— Dortheimerékkel összevesztünk valami részvények miatt, melyekre Sir Reuben beszélt rá Geraldot. Szörnyen becsapták, és ő meg is mondta Sir Reubennak, amit gondol róla, és... de rémes ez! Most már érti, hogy miért nem vihetem vissza a gyűrűt.

— Nem küldhetné el névtelenül Lady Dortheimernek?

— Abból minden kiderülne. Utána alaposan megvizsgálná a saját gyűrűjét, rájönne, hogy hamis, és azonnal tudná, hogy mit tettem.

— Azt mondta, hogy barátok. Mi lenne, ha elmondaná neki a teljes igazságot, a könyörületére bízva magát?

Mrs. St. John megrázta a fejét. — Annyira nem vagyunk jóban. Naomi hajthatatlan, ha pénzről vagy ékszerről van szó. Talán nem tartóztatna le, de mindenkinek elmondaná, hogy mit tettem, és ezzel tönkretenne. Gerald is megtudná, és soba nem bocsátaná meg nekem. Jaj, de rémes! — újra sírni kezdett. — Rengeteget törtem a fejem, de nem tudok rájönni, hogy mit csináljak. Mr. Pyne, nem tudna teni valamit?

— Dehogynem, sok mindent — mondta Mr. Parker Pyne.

— Tényleg?

— Hát persze. A legegyszerűbb megoldást azért javasoltam, mert gyakorlatomban mindig

ezt találtam a legcélravezetőbbnek. Kiküszöböli a nem várt komplikációkat. De az ellenvetéseiben sok igazság van. Jelenleg más nem tud erről a káros esetről, csak Maga?

— És Ön — mondta Mrs. St. John.

— Ó, én nem számítok. Akkor a titok most még biztonságban van. Mindössze gyanútanul ki kell cserélni a gyűrűket.

— Ez az — mondta a lány mohón.

— Ez nem lesz nehéz, csak egy kis időre van szükség, hogy kitaláljuk a legjobb megoldást...

A lány félbeszakította. — De nincs idő. Eppen ez az, ami megőrjít. Új foglalatot akar csináltatni.

— Honnan tudja?

— Egészen véletlenül. Valamelyik nap az egyik barátommal ebédelt, és megcsodáltam nagy smaragdgyűrűjét. Azt mondta, a legújabb divat szerint készült, és Naomi Dortheimer is így akarja megcsináltatni az övét.

— Ezek szerint azonnal cselekednünk kell — mondta Mr. Pyne gondterhelten.

— Igen.

— Be kell jutnunk a házba, de lehetőleg nem mint cselédek. A cselédeknek kevés alkalmuk van arra, hogy értékes gyűrűket rakosgassanak. Van valami jó ötlete?

— Naomi nagy estélyt ad szardán. A barátom említette, hogy parkett-táncosokat keresnek. Nem tudom, hogy megállapodott-e már...

— Azt hiszem, ezt el lehetne intézni — mindössze többre fog kerülni, ha már megállapodtak. Még valamit: nem tudja véletlenül, hol van a főkapcsoló?

— Véletlenül tudom, mert valamelyik este rövidzárlat volt, amikor a cselédek már lefekték. A hallban, a kis szekrényben van egy doboz, abban.

Mr. Parker Pyne kérésére rajzolt egy kis vázlatot.

— Minden rendben lesz — mondta Mr. Parker Pyne —, ne aggódjon. Mi legyen a gyűrűvel? Vigyem el én, vagy magánál marad jövő szardáig?

— Talán inkább nálam.

Az ajtóig kísért a lányt, azután megnyomta a csengőt.

Küldje be Claude-ot és Madeleine-t. Claude Lutrell a henylő aranyifjak csinos mintapédányá volt. Madeleine de Sara viszont a csásos vampoké.

Mr. Parker Pyne elégedetten szemlélte őket.

(Folytatjuk.)